

Posudek diplomní práce Dagmar Schafferové *Esejistika Jana Čepa*

Dagmar Schafferová si pro svou diplomní práci stanovila nesnadný úkol: zjistit, z jakých duchovních kořenů vyrůstá Čepův křesťanský existencialismus a jakým způsobem se toto východisko realizuje v autorově prozaickém a především esejistickém díle. Diplomantka svou práci koncipuje na předpokladu, že zvláště v Čepově esejistice vychází najevo jistá antropologická konstanta – člověk, jenž se jako „jedinečná bytost v plně uskutečněném bytí vztahuje třemi směry: k Bohu, k sobě samému a ke svému lidskému společenství“. V rámci takto vymezených bloků pak promýšlí filiace Čepových úvah s myšlenkovými koncepty křesťanských myslitelů (Romano Guardini, Gabriel Marcel, Jacques Maritain), respektive význam autorova „formačního“ pobytu u Josefa Florianana ve Staré Říši.

V kapitolách 2. oddílu, věnovaných podnětům nejvýznamnějších křesťansky orientovaných intelektuálů první poloviny 20. století, se diplomantce daří velmi pěkně ukázat, že Čep skutečně svébytně rozvíjí celou řadu jejich teologicko-filozofických předpokladů, a to nejen v rovině tématu, ale především v rámci svého pojetí poslání a odpovědnosti básníka tváří v tvář chaosu moderního světa. „Maritainův novotomismus přinesl modernímu křesťanskému vnímání skutečnosti nástroj, jímž lze pojmenovat těžko pojmenovatelné, „rozlišovat“ ve Florianově konceptu. Univerzalistické poznání má tu výhodu, že není nuceno všechno vysvětlovat racionálními argumenty, neboť Ratio má své dané místo, jež není nejvyšší. Pro umění z novotomismu vyplývá, že je vyňato z jakékoli služebnosti. Umělec má účast na stvořitelství Božím, který je zároveň krásným. Krása je překypující bytí...“

Velmi originálně rozvedené jsou úvahy o analogiích mezi básnickým dílem a modlitbou, mezi tvorbou a liturgií. Zároveň v tomto oddíle vidím možnost dalšího rozvíjení a zpřesnění určitých analogií: Dagmar prokazuje důkladnou obeznámenost s pracemi francouzských myslitelů a daří se jí volit skutečně reprezentativní citáty, na druhou stranu by v některých pasážích neškodilo podepřít závěrečná shrnutí větším počtem ukázek z Čepových textů, které by některé hypotézy podpořily (např. kapitola Florianův objev: Romano Guardini).

3. oddíl, *Esejistika Jana Čepa*, je rozvržen adekvátně výchozímu triadickému modelu na kapitoly *Vykoupení z úzkosti*, *Úvahy o umění a Eseje o společnosti*. Zde diplomantka prokazuje vzácnou schopnost citlivě reflektovat jednodušnost Čepova prozaického a esejistického psaní, a co víc, ukázat, jaké možnosti otevírají autorovým vizím žánrové předpoklady zvolených útvarů a jaké meze jim kladou: „Zatímco v esejistice se nejčastěji objevují úvahy o smyslu duchovního společenství – communia, o nezbytnosti přijmout osobní úděl jako gesto zralého křesťanství a o významu osobní zkušenosti s živým Bohem, v próze jako bychom sledovali Čepův duchovní vývoj zblízka – eseje předávají čtenářům zkušenost, jež byla prožita v próze.“ Díky tomu se jí daří předložit velmi původní interpretaci velkých čepovských témat: dvojí domov, úzkost, dětství, vztah člověka ke krajině atd. Jako šťastná se ukazuje i volba textu *Sestra úzkost* jako reprezentativního vzorku autorova existenciálně, respektive autenticky prožívaného křesťanství. Za poměrně slabou považuji kapitolu *Čep: čtenář a kritik*. Z pouhých dvou Čepových kritik diplomantka vyvozuje příliš obecný závěr, pro nějž navíc ani nemá dost podkladů: „Můžeme tedy v závěru říci, že Čep jako kritik vždy sledoval vlastní vývojovou linii prozaického díla, a k jakému poznání dospěl v próze, to se paralelně objevuje jak v esejích, tak v dobových ohlasech na současnou, zejména světovou literaturu.“

Za velmi problematickou považuji shrnující tezi v *Závěru*: „Zvláště v poslední kapitole o reflexích Čepova díla si uvědomujeme, že Čep vlastně ve své době neměl podobného mezi krajany a byl teprve postupně vnímán v celé své plnosti. Byl skutečným příbuzným Romana Guardiniho, Jacquese Maritaina, George Bernanose a zvláště Gabriela Marcela. Jak jsme si v práci ukázali, je to právě tato rodina, z které pochází Čepův

existencialismus. Není to tedy inspirace domácí, ale sounáležitost se soudobými mysliteli křesťanské orientace, kteří podobně jako Jan Čep silně pociťovali potřebu najít východisko z krize myšlení, kterou rozpoutal na obecné světonázorové rovině modernismu.“

Domnívám se, že zde autorka příliš nechala strhnout svou hypotézou, aniž by zohlednila nezpochybnitelný domácí duchovní prameny, z nichž Jan Čep pro svou vlastní tvorbu čerpal přinejmenším stejně intenzivně, jako ze zdrojů francouzských. Mám na mysli především Otokara Březinu a Jakuba Demla, kteří ve svém díle originálně umělecky opracovali celou řadu analogií, témat a myšlenek, kolem nichž Čepova tvorba krouží. Při úvahách o milnících Čepova duchovního směřování nelze tedy podíl domácích „vlivů“ tak jednoduše eliminovat, neboť navzdory prokazatelným souvislostem s jistými, zejména francouzskými výboji křesťanského myšlení, zůstává Jan Čep autorem hluboce zakořeněným v české slovesné tradici.

Přes všechny dílčí výhrady považuji práci Dagmar Schafferové za velmi hodnotný příspěvek k čepovskému bádání a doporučuji ji k obhajobě.

P. S. Značné výhrady mám k jazykové a místy i stylové úrovni diplomní práce. (Ve třetím oddíle jsou špatně číslované kapitoly a podkapitoly, hemživost gramatických chyb je větší, než se v diplomní práci sluší a jistá uspěchanost ve finální úpravě se projevila i v tom, že některé věty končí v půli – str. 37, 70.) Práce evidentně neprošla závěrečnou redakcí.

V Praze dne 20. ledna 2008

